

DRUGI VIDOVI MEĐUNARODNE AKTIVNOSTI JUGOSLAVIJE

SAOPŠTENJE O UČEŠĆU JUGOSLAVIJE U RADU NEKIH ORGANA SEV-a

17. septembra 1964.

U Moskvi je 17. septembra 1964. godine, razmenom pisama između Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i Saveta za uzajamnu ekonomsku pomoć zaključen sporazum o učešću Jugoslavije u radu nekih organa SEV, a na osnovu člana 10. statuta SEV.

U toku razgovora o zaključenju ovog sporazuma konstatovan je pozitivan razvoj bilateralne ekonomske saradnje između zemalja članica SEV i SFRJ. Iskustvo ove saradnje pokazalo je da je za dalji razvoj i učvršćenje ekonomskih veza između zemalja članica SEV i SFRJ moguća i potrebna i ekonomska saradnja i na multilateralnoj osnovi među ovim zemljama — u okviru Saveta za uzajamnu ekonomsku pomoć — u pitanjima koja mogu predstavljati interes, kako za zemlje članice SEV, tako i za SFRJ.

U tom cilju strane su se sporazumele da SFRJ sarađuje u okviru SEV na principima ravnopravnosti i uzajamne koristi po pitanjima koja predstavljaju uzajamni interes za SFRJ, i zemlje članice SEV, u oblasti spoljne trgovine, valutno-finansijskih odnosa, crne i obojene metalurgije, mašinogradnje, hemijske industrije i koordinacije naučnih i tehničkih istraživanja. Radi ostvarenja ove saradnje predstavnici SFRJ će učestvovati u radu stalnih komisija i drugih organa SEV koji će razmatrati takva pitanja.

Sporazumom je takođe predviđena i mogućnost da predstavnici SFRJ, pored aktivne saradnje po konkretnim pitanjima u navedenim oblastima, prisustvuju zasjedanjima stalnih komisija SEV i drugih organa Saveza u cilju upoznavanja sa pitanjima ekonomske i naučno-tehničke saradnje, koja se razmatraju na zasjedanjima ovih organa. Pri tome će SFRJ i organi SEV uzajamno razmenjivati materijale i informacije o pitanjima ekonomike, nauke i tehnike.

Do ratifikacije sporazuma od strane odgovarajućih organa SFRJ i SEV, on će se privremeno primenjivati od 17. septembra 1964. godine.

Zaključivanje sporazuma između SFRJ i SEV doprineće daljem razvoju ekonomske saradnje između SFRJ i zemalja članica Saveta za uzajamnu ekonomsku pomoć.¹

Borba, 18. septembar 1964; B. Petranović, Č. Štrbac, *Istorija Socijalističke Jugoslavije*, knj. 3; Beograd, 1977, 237.

¹ Jugoslavija se zalagala za prevazilaženje blokovskih oblika ekonomske saradnje, ali se njeno zalaganje u tom smislu sudaralo s realnošću ekonomskih integracija zasnovanih upravo na blokovskim principima: Evropske ekonomske zajednice (EEZ) i Saveta za uzajamnu ekonomsku pomoć (SEV). Na osnovu Sporazuma sa Savetom za uzajamnu ekonomsku pomoć Jugoslavija je učestvovala u radu nekih njegovih organa, na principima ravnopravnosti i uzajamne koristi.

Rim, aprila 1968.

Predstavnici progresivnih pokreta i organizacija mediteranskih zemalja, zabrinuti zbog pogoršanja situacije u mediteranskoj oblasti, sastali su se na konferenciji, koja je održana od 9. do 11. aprila 1968. godine u Rimu . . .

Otpor imperijalističkoj politici i svim faktorima koji na ovom prostoru stvaraju stanje neizvesnosti i koji sadrže rizike ratne opasnosti ili olakšavaju intervencije protiv bezbednosti i slobodnog i nezavisnog razvoja zemalja, predstavlja zajednički interes bezbednosti i napretka svih mediteranskih naroda.

Pred ovim zajedničkim interesom, narodi mediteranskih zemalja treba da budu solidarni i da deluju zajednički. Pretvaranje mediteranske oblasti od baze jedne imperijalističke sile i mogućeg poprišta blokove politike, u zonu mira i miroljubive saradnje, postavlja se u sadašnjem trenutku kao životno pitanje za sve narode ove oblasti.

Za ostvarenje tog velikog cilja neophodno je okupljati i organizovati sve one snage na Mediteranu koje su već angažovane ili su spremne da se angažuju u toj aktivnosti.

U svim mediteranskim zemljama postoje političke i društvene snage, koje već aktivno deluju ili se pripremaju da se uključe u borbu za ostvarenje uslova, u kojima će mediteransko područje postati zona mira, saradnje i napretka.

(Narodi na južnim obalama Mediterana, koji nakon oslobođenja od kolonijalnog jarma ulažu žilave napore da učvrste svoju nezavisnost i bezbednost, i da smelo krenu putem progressa, prirodni su saveznici svih progresivnih i narodnih snaga evropskih mediteranskih zemalja koje se takođe bore za likvidaciju ili za postepeno napuštanje veza i saradnje sa imperijalističkim političkim i vojnim sistemima.

Ovi naponi i ovakvi ciljevi su sastavni deo stalne akcije za bezbednost i mir, za prevazilaženje politike blokova i za eliminisanje svakog stranog vojnog prisustva. Na ovoj osnovi se otvara konkretna perspektiva koja će garantovati mediteranskim narodima, da će sa eliminiranjem ratnih pretnji, koje rezultiraju iz imperijalističke politike, moći da raspolažu sami sobom, slobodni od svakog stranog mešanja . . .

Razvoj saradnje među progresivnim i antiimperijalističkim pokretima na takvim osnovama dao bi podsticaja za mobilizaciju naprednih snaga i potencijala u borbi za pretvaranje Mediterana u zonu mira, saradnje i bezbednosti.

Brojni faktori uzajamnosti i podudarnosti nacionalnih interesa, komplementarnosti nacionalnih privreda zemalja na severnim i južnim obalama Mediterana, predstavljaju povoljne okvire i nude značajne mogućnosti za saradnju, od koje bi sve zemlje imale najveće koristi.

Stabilan mir na Mediteranu i na njegovim obalama snažno bi proširio mogućnosti razvitka političkih, **kulturno**-tehničkih i drugih odnosa, oslanjajući se na duge tradicije iz prošlosti ove oblasti. Od naročitog je značaja unapređenje saradnje radi ubrzanog razvoja manje razvijenih zemalja ove oblasti, što je u nesumnjivom zajedničkom interesu tih zemalja i onih više razvijenih.

Angažovanje progresivne politike za širenje ideje ove saradnje na Mediteranu imaće znatnog uticaja na poboljšanje i proširivanje među-

državnih odnosa, što će sa svoje strane doprineti da se ostvare ciljevi kojima stalno teže naponi progresivnih snaga ...

Konferencija smatra da u napred izloženim neposrednim zadacima i opštim idejama o savremenoj politici na Mediteranu — sve socijalističke, demokratske i narodne snage mogu da nađu osnovu i opravdanje za priključenje naporima ove konferencije ..²

B. Petranović, Č. Štrbac, n.d., 324—327.

JUGOSLOVENSKO-SOVJETSKA IZJAVA (TITO — BREŽNJEV)

Beograd, 25. septembra 1971.

... Saradnja SFRJ i SSSR se zasniva na bliskosti istorijskih sudbina, istovetnosti osnova društvenog uređenja, bliskosti prilaza mnogim međunarodnim problemima, privrženosti principima socijalističkog internacionalizma, opštoj borbi za mir, nezavisnost i ravnopravnu međunarodnu saradnju i borbi protiv imperijalizma.

To stvara povoljne uslove za plodnu saradnju naših naroda, partija i država i za konstruktivno rešavanje svih pitanja koja se pojavljuju u međusobnim odnosima, bez obzira na njihovu složenost. SKJ i KPSS polaze od toga da za politiku komunističkih i radničkih partija, koje stoje na čelu svojih naroda i radničke klase u borbi za izgradnju socijalističkog društva, danas i ubuduće, nezamenjiva osnova može biti jedino učenje Marksa — Engelsa — Lenjina, koje se stvaralački primenjuje i razvija u saglasnosti sa osobenostima svake zemlje. Metodi izgradnje socijalizma koji odražavaju iskustva i specifičnosti razvoja pojedinih zemalja, stvar su naroda i radničke klase u pojedinim zemljama i ne treba da se međusobno suprotstavljaju.

Razvoj svestranih jugoslovensko-sovjetskih odnosa zasniva se na principima koji su izloženi u Beogradskoj deklaraciji od 1955. godine, u Moskovskoj izjavi i deklaraciji od 1956. godine i u zajedničkoj jugoslovensko-sovjetskoj izjavi od 1965. godine.

Dve strane smatraju neophodnim da nastave da razvijaju, na tim osnovama, prijateljsku saradnju između SKJ i KPSS kao partija koje rukovode socijalističkom i komunističkom izgradnjom u svojim zemljama i da učvršćuju poverenje koje treba da karakteriše uzajamne odnose dveju partija i dveju suverenih država.

Obe strane će podsticati češće susrete, razmenu mišljenja i konsultacije na raznim nivoima između SKJ i KPSS i SFRJ i SSSR u pitanjima bilateralnih odnosa i spoljne politike. Dve strane su uverene da to doprinosi boljem uzajamnom razumevanju i saradnji.

Uzimajući u obzir praksu međupartijskih veza koja se pokazala obostrano korisnom, SKJ i KPSS će proširivati razmenu prijateljskih

² Živa spoljnopolitička aktivnost Jugoslavije ostvarivana je na planu političkih i ekonomskih odnosa; kulturne razmene i sportske saradnje; ostvarivana je putem državnih organa, organa SKJ i drugih društveno-političkih organizacija; ispoljavala se u radu OUN, u frontu nesvrstanosti, preko međudržavnih odnosa bilateralnog i multilateralnog karaktera, regionalnih konferencija progresivnih pokreta i organizacija. Aktivnost Jugoslavije velikog intenziteta proisticala je iz uverenja o visokom stepenu međuzavisnosti u svetu i o odgovornosti svih članova međunarodne zajednice za mir, koji je upravo zbog te međuzavisnosti postao nedeljiv. Jugoslavija je istupala protiv svih oblika neravnopravnosti i nametanja blokovske volje suverenim narodima i hegemonizma samostalnim progresivnim pokretima.

delegacija i podsticati saradnju partijskih i naučnih ustanova, kao i razvoj kontakata i veza mesnih partijskih organizacija.

SKJ i KPSS doprinosiće i dalje svestranom razvoju saradnje između SFRJ i SSSR u političkoj i ekonomskoj oblasti, a takođe i u sferi nauke, tehnike i kulture ...

SKJ i KPSS polaze od toga da glavnu osobenost savremene međunarodne situacije, koja ostaje složena i protivurečna predstavlja narastanje snaga mira, progressa i socijalizma. Uporedo s tim ne slabe pokušaji reakcije da uspori proces socijalnog preobražaja sveta, da zaustavi borbu naroda za slobodu i nezavisnost.

Snage imperijalizma teže dominaciji nad narodima, njihovom ekonomskom i političkom potčinjavanju, očuvanju i jačanju kolonijalizma i neokolonijalizma i mešanju u unutrašnje poslove drugih naroda. One pokušavaju da sačuvaju kapitalistički sistem eksploatacije naroda i da zakoče društveni progres. Takva politika predstavlja stalan izvor međunarodne zategnutosti, lokalnih ratova i nestabilnosti svetskog mira.

U takvim uslovima interes svih zemalja i pokreta kojima je cilj izgradnja socijalizma i komunizma, interesi borbe protiv agresivnih stremjenja imperijalističkih krugova, a za obezbeđenje mira i međunarodne bezbednosti, za slobodu, nezavisnost i socijalni progres naroda, umnogome se podudaraju.

SKJ i KPSS pridaju veliki značaj svestarnom razvoju uzajamne povezanosti komunističkih i radničkih partija sa narodnooslobodilačkim pokretom, sa svim progresivnim snagama u ime mira, slobode i nezavisnosti razvoja naroda.

Sovjetska strana podržava antiimperijalističku usmerenost politike nesvrstanih zemalja i u vezi s tim, pozitivno ocenjuje njenu ulogu u učvršćenju mira, međunarodne saradnje, u borbi naroda protiv kolonijalizma i neokolonijalizma, za nezavisnost i socijalni progres.

SFRJ i SSSR, SKJ i KPSS se zalažu za razvoj široke i ravnopravne saradnje zemalja i naroda u cilju učvršćenja mira i međunarodne bezbednosti. Svojom politikom oni će i ubuduće aktivno doprinositi, u međunarodnim odnosima, afirmaciji država bez obzira na njihovo društveno uređenje ...

SFRJ i SSSR su pristalice učvršćenja trajnog mira i bezbednosti na Balkanskom poluostrvu, čiji važan elemenat bi mogao da bude proglašenje Balkana zonom slobodnom od nuklearnog oružja.

SKJ i KPSS odlučno osuđuju agresiju SAD i njihovih saveznika protiv naroda Indokine. Oni podržavaju herojsku borbu vijetnamskog naroda kao i naroda Laosa i Kambodže i čvrsto insistiraju na neodložnom i bezuslovnom povlačenju oružanih snaga SAD i njihovih saveznika iz Indokine.

SFRJ i SSSR potvrđuju svoju odlučnu podršku borbi arapskih naroda za likvidaciju posledica izraelske agresije, za oslobođenje teritorija koje je okupirao Izrael. Dve strane istupaju za potpuno sprovođenje u život rezolucije Saveta bezbednosti od 22. novembra 1967. godine i uspostavljanje legitimnih prava arapskog naroda Palestine. Oni su saglasni u tome da bi postizanje političkog rešenja na Bliskom istoku doprinelo sazrevanju uslova za ostvarivanje mera u pravcu popuštanja ratne zategnutosti u čitavom tom regionu, a posebno za pretvaranje Sredozemnog mora u more mira i prijateljske saradnje.

SFRJ i SSSR smatraju neophodnim povećanje uloge Organizacije ujedinjenih nacija kao instrumenta mira i međunarodne bezbednosti,

potrebu bezuslovnog poštovanja Povelje Organizacije ujedinjenih nacija i osiguranje univerzalnosti OUN. Oni su za uspostavljanje legitimnih prava naroda Republike Kine u OUN, za istovremeni prijem u OUN Nemačke Demokratske Republike i Savezne Republike Nemačke, za prestanak diskriminatorske politike u OUN prema Narodnoj Demokratskoj Republici Koreji.

Zaključivanje niza međunarodnih ugovora usmerenih na ograničavanje trke u naoružavanju predstavlja značajno dostignuće poslednjih godina. SFRJ i SSSR smatraju da je neophodno istrajno nastaviti putem ostvarivanja praktičnih mera u oblasti razoružanja i pre svega zaštititi oružje masovnog uništavanja — nuklearno, bakteriološko i hemijsko...

SFRJ i SSSR zahtevaju likvidaciju svih ostataka kolonijalizma. Oni izražavaju odlučnu podršku narodima Azije, Afrike i Latinske Amerike, koji brane slobodu i nezavisnost u borbi protiv snaga imperijalizma i neokolonijalizma...³

Politika, 26. septembar 1971.

DEKLARACIJA HELSINŠKE KONFERENCIJE O PRINCIPIMA DRŽAVA-UČESNICA U MEĐUSOBNIM ODNOSIMA

1. avgusta 1975.

Države-učesnice,

ponovno potvrđujući svoju privrženost miru, bezbednosti i pravdi i stalnom razvoju prijateljskih odnosa i saradnje;

priznajući da ova privrženost, koja odražava interese i stremljenja naroda, predstavlja za svaku državu-učesnicu sadašnju i buduću odgovornost, uvećanu iskustvima prošlosti;

ponovo potvrđujući, u skladu sa svojim članstvom i Ujedinjenim: nacijama i saglasno ciljevima i načelima Ujedinjenih nacija, svoju punu i aktivnu podršku Ujedinjenim nacijama i povećanju njihove uloge i efikasnosti u jačanju međunarodnog mira, bezbednosti i pravde, i u doprinošenju rešavanja međunarodnih problema, a, takođe, i razvoju prijateljskih odnosa i saradnje među državama;

izražavajući svoju zajedničku privrženost niže izloženim principima, koji su u skladu sa Poveljom Ujedinjenih nacija, i svoju zajedničku volju da kroz primene ovih principa deluju u skladu sa ciljevima i načelima Povelje Ujedinjenih nacija;

izjavljuju da su rešene da poštuju i sprovedu u život, svaka od njih u svojim odnosima sa svim ostalim državama-učesnicama, bez obzira na njihove političke, ekonomske ili društvene sisteme i njihovu veličinu, geografski položaj ili stupanj ekonomske razvijenosti, sledeće principe koji su od prvostepenog značaja i kojima se one rukovode u svojim međusobnim odnosima;

³ Do poboljšanja odnosa sa SSSR-om i drugim socijalističkim državama došlo je 1969—1970. Prilikom posete generalnog sekretara CK KPSS Leonida Iljica Brežnjeva Jugoslaviji septembra 1971. objavljena je sovjetsko-jugoslovenska izjava u kojoj je izražena sovjetska podrška nesvrstanim zemaljama u borbi protiv imperijalizma. Tito i Brežnjev sreli su se više puta narednih godina: 1972., 1973., 1976. i 1979.

I. Suverena jednakost, poštovanje prava svojstvenih suverenitetu

Države-učesnice će međusobno poštovati suverenu jednakost i individualnost i sva prava svojstvena njihovom suverenitetu i njime obuhvaćena, uključujući, posebno, pravo svake države na pravnu jednakost, teritorijalni integritet, na slobodu i političku nezavisnost. One će, takođe, poštovati pravo svake od njih da slobodno bira i razvija svoj politički, društveni, ekonomski i kulturni sistem, i njeno pravo da utvrđuje svoje zakone i propise.

U okviru međunarodnog prava, sve države-učesnice imaju ista prava i dužnosti. One će međusobno poštovati pravo svake od njih da po svojoj volji određuje i održava odnose sa drugim državama u skladu sa međunarodnim pravom i u duhu ove Deklaracije. One smatraju da se njihove granice mogu menjati u skladu s međunarodnim pravom, mirnim putem i sporazumno. One, takođe, imaju pravo da pripadaju ili ne pripadaju međunarodnim organizacijama, da učestvuju ili ne učestvuju u dvostranim ili višestranim ugovorima, uključujući i pravo da učestvuju ili ne učestvuju u ugovorima o savezima; one, takođe, imaju pravo na neutralnost;

II. Uzdržavanje od pretnje silom ili upotrebe sile

Države-učesnice će se, u svojim međusobnim odnosima i u svojim međunarodnim odnosima uopšte, uzdržavati od pretnje silom ili upotrebe sile protiv teritorijalnog integriteta, ili političke nezavisnosti bilo koje države, ili na bilo koji drugi način koji nije u skladu s ciljevima Ujedinjenih nacija i ovom Deklaracijom. Ne može se pozivati na bilo koji razlog koji bi služio kao opravdanje za pribegavanje pretnji silom ili upotrebi sile suprotno ovom principu.

U skladu s tim, države-učesnice uzdržavaće se od svih akata koji predstavljaju pretnju silom ili neposrednu ili posrednu upotrebu sile protiv druge države-učesnice. Slično tome, one će se uzdržati od svake manifestacije sile čiji je cilj da se druga država-učesnica navede na odricanje od punog vršenja svojih suverenih prava. Slično tome, one će se takođe u svojim međusobnim odnosima uzdržavati od bilo kakvog akta represalija putem sile.

Nikakva pretnja silom ili upotreba sile neće se između njih primenjivati kao način rešavanja sporova ili pitanja koja mogu dovesti do sporova.

III. Nepovredivost granica

Države-učesnice smatraju međusobno nepovredivim sve svoje granice kao i granice svih država u Evropi i stoga će se, sada i ubuduće, uzdržavati od svakog nasrtaja na te granice.

Shodno tome, one će se takođe uzdržavati od svakog zahteva ili čina zaposedanja i uzurpiranja dela ili čitave teritorije bilo koje države-učesnice.

IV. Teritorijalni integritet država

Države-učesnice poštovaće teritorijalni integritet svake države-učesnice.

Shodno tome, one će se uzdržavati od svake akcije nesaglasne ciljevima i načelima Povelje Ujedinjenih nacija uperene protiv teritorijalnog integriteta, političke nezavisnosti ili jedinstva bilo koje države-

-učesnice, a posebno od svake takve akcije koja predstavlja pretnju silom ili upotrebom sile.

Države-učesnice će se, isto tako, uzdržavati od toga da teritoriju druge države-učesnice učine predmetom vojne okupacije ili drugih mera neposredne ili posredne upotrebe sile suprotno međunarodnom pravu, ili predmetom prisvajanja putem takvih mera ili pretnje njima. Nijedna takva okupacija ili prisvajanje neće biti priznati kao zakoniti.

V. Mirno rešavanje sporova

Države-učesnice će svoje međusobne sporove rešavati mirnim sredstvima, tako da ne budu dovedeni u opasnost međunarodni mir i bezbednost i pravda.

One će u dobroj veri i u duhu saradnje nastojati da postignu brzo i pravično rešenje zasnovano na međunarodnom pravu.

U tom cilju one će koristiti sredstva kao što su pregovori, ankete, posredovanje, mirenje, arbitraža, sudsko rešavanje ili druga sredstva mirnog rešavanja po sopstvenom izboru, uključujući svaki postupak rešavanja koji je dogovoren pre izbijanja sporova čije su one strane.

Ukoliko ne uspeju da postignu rešenje bilo kojim od napred navedenih sredstava mirnog rešavanja, strane u sporu nastaviće da traže uzajamno prihvatljiv način za miroljubivo rešenje spora.

Države-učesnice, strane u međusobnom sporu, i ostale države-učesnice, uzdržavaće se od svake akcije koja bi mogla pogoršati situaciju do te mere da ugrozi održavanje međunarodnog mira i bezbednosti i time još više oteža mirno rešenje spora.

VI. Nemešanje u unutrašnje poslove

Države-učesnice uzdržavaće se od svakog mešanja, neposrednog ili posrednog, pojedinačnog ili kolektivnog, u unutrašnje ili spoljne poslove koji spadaju u nacionalnu nadležnost druge države-učesnice, bez obzira na njihove međusobne odnose.

One će se, sledstveno tome, uzdržavati od svakog oblika oružane intervencije ili pretnje takvom intervencijom protiv druge države-učesnice.

Isto tako, one će se u svim okolnostima uzdržavati od bilo kakvog drugog akta vojne ili političke ekonomske ili druge prinude, usmerenog na to da vršenje prava svojstvenih suverenitetu neke druge države-učesnice podrede svojim sopstvenim interesima i time obezbede za sebe bilo koju vrstu koristi.

Sledstveno tome one će se, između ostalog, uzdržavati od neposrednog ili posrednog pomaganja terorističkih aktivnosti ili subverzivnih i drugih aktivnosti usmerenih ka nasilnom zbacivanju režima druge države-učesnice.

VII. Poštovanje ljudskih prava i osnovnih sloboda uključujući slobodu misli, savesti, veroispovesti i ubeđenja

Države-učesnice poštovaće ljudska prava i osnovne slobode, uključujući i slobodu misli, savesti, veroispovesti i ubeđenja, za sve bez razlike na rasu, pol, jezik i veru.

One će unapređivati i podsticati puno ostvarivanje građanskih, političkih, ekonomskih, društvenih, kulturnih i drugih prava i sloboda koji proističu iz dostojanstva urođenog ljudskoj ličnosti i koje su od bitnog značaja za njen slobodan i puni razvoj.

U okviru ovoga države-učesnice priznavaće i poštovaće pravo pojedinaca da ispoveda, sam ili u zajednici sa drugima, veru ili ubeđenje, delujući u skladu s onim što mu njegova savest nalaže.

Države-učesnice na čijoj teritoriji postoje nacionalne manjine poštovaće pravo lica koja pripadaju ovim manjinama na jednakost pred zakonom, pružaće im punu mogućnost za stvarno uživanje ljudskih prava i osnovnih sloboda i štitiće, na taj način, njihove legitimne interese u ovoj oblasti.

Države-učesnice priznaju univerzalni značaj ljudskih prava i osnovnih sloboda, čije je poštovanje bitan činilac mira, pravde i blagostanja, neophodnih za obezbeđenje razvoja prijateljskih odnosa i saradnje među njima i među svim državama.

One će stalno poštovati ova prava i slobode u svojim međusobnim odnosima i nastojaće zajednički i pojedinačno, uključujući i u saradnji sa Ujedinjenim nacijama, da unaprede njihovo univerzalno i efikasno poštovanje.

One potvrđuju pravo pojedinca da poznaje svoja prava i dužnosti u ovoj oblasti i da deluje u skladu sa njima.

U oblasti ljudskih prava i osnovnih sloboda države-učesnice će delovati u skladu sa ciljevima i načelima Povelje Ujedinjenih nacija i s Opštom deklaracijom o ljudskim pravima. One će isto tako ispunjavati svoje obaveze sadržane u međunarodnim deklaracijama i sporazumima iz ove oblasti, uključujući između ostalog i međunarodne paktove o ljudskim pravima, ukoliko su njima vezane.

VIII. Ravnopravnost i pravo naroda na samoopredeljenje

Države-učesnice poštovaće ravnopravnost naroda i njihovo pravo na samoopredeljenje, delujući uvek u skladu sa ciljevima i načelima Povelje Ujedinjenih nacija i odgovarajućih normi međunarodnog prava, uključujući one koje se odnose na teritorijalni integritet države.

U skladu sa principom ravnopravnosti i prava naroda na samoopredeljenje, svi narodi imaju uvek pravo da u punoj slobodi određuju, kada i kako to žele, svoj unutrašnji i spoljni politički status, bez mešanja spolja, i da po svojoj volji ostvaruju svoj politički, ekonomski, društveni i kulturni razvoj.

Države-učesnice ponovo potvrđuju univerzalni značaj poštovanja i puno ostvarivanje ravnopravnosti i prava naroda na samoopredeljenje za razvoj prijateljskih odnosa među njima i među svim državama; one isto tako, podsećaju na značaj odstranjivanja svih vidova kršenja ovog principa.

IX. Saradnja među državama

Države-učesnice razvijaće svoju saradnju međusobno i sa svim državama u svim oblastima u skladu sa ciljevima i načelima Povelje Ujedinjenih nacija. Razvijajući svoju saradnju države-učesnice će pokloniti posebnu pažnju onim oblastima koje su utvrđene u okviru Konferencije o bezbednosti i saradnji u Evropi, pri čemu će svaka od njih davati svoj doprinos u uslovima pune jednakosti.

One će nastojati da, razvijajući svoju saradnju na ravnopravnoj osnovi, unaprede uzajamno razumevanje i poverenje, prijateljske i dobrosusedske odnose među sobom, međunarodni mir, bezbednost i pravdu. One će, isto tako, nastojati da, razvijajući svoju saradnju, poboljš-

šaju blagostanje naroda i da doprinesu ostvarenju njihovih težnji, koristeći, između ostalog, blagodeti koje proističu iz povećanog uzajamnog poznavanja i iz napretka i dostignuća u privrednoj, naučnoj, tehnološkoj, društvenoj, kulturnoj i humanitarnoj oblasti. One će preduzeti korake za unapređenje uslova koji bi omogućili da ove blagodeti budu dostupne svima; uzeće u obzir interes svih da se smanje razlike u stepenu ekonomske razvijenosti, a osobito interes u razvoju širom sveta.

One potvrđuju da vladama, ustanovama, organizacijama i pojedincima pripada odgovarajuća i pozitivna uloga u doprinosenju realizaciji ovih ciljeva njihove saradnje.

One će nastojati da, povećavaju svoju saradnju kao što je gore izloženo, razviju tešnje međusobne odnose na boljoj i trajnijoj osnovi u interesu naroda.

X. Savesno ispunjavanje obaveza po međunarodnom pravu

Države-česnice savesno će ispunjavati svoje obaveze po međunarodnom pravu, kako one obaveze koje proističu iz opštepriznatih načela i pravila međunarodnog prava, tako i obaveze koje proističu iz ugovora i drugih sporazuma u skladu sa međunarodnim pravom, čije su one potpisnice.

U vršenju svojih suverenih prava, uključujući pravo da utvrđuju svoje zakone i propise, one će postupati u skladu sa svojim pravnim obavezama po međunarodnom pravu; osim toga, one će pokloniti potrebnu pažnju odredbama Završnog akta Konferencije o bezbednosti i saradnji u Evropi i sprovesti ih u život.

Države-česnice potvrđuju da će u slučaju nesaglasnosti između obaveza koje članovi Ujedinjenih nacija imaju po Povelji Ujedinjenih nacija i njihovih obaveza po osnovi bilo kog ugovora i drugog međunarodnog sporazuma prevagu imati njihove obaveze po Povelji, u skladu sa članom 103. Povelje Ujedinjenih nacija.

Svi gore izloženi principi su od prvostepenog značaja i, shodno tome, biće jednako i bezrezervno primenjivani, s tim što će se svaki od njih tumačiti uzimajući u obzir ostale.

Države-česnice izražavaju rešenost da u svojim međusobnim odnosima i saradnji u potpunosti poštuju i primenjuju ove principe, kao što su izneti u ovoj Deklaraciji, kako bi obezbedili svakoj državi-česnici koristi koje proističu iz poštovanja i primene ovih principa od strane svih.

Poklanjajući dužnu pažnju gornjim principima i, posebno, prvoj rečenici desetog principa „savesno ispunjavanje obaveza po međunarodnom pravu“, države-česnice konstatuju da ova Deklaracija ne dira u njihova prava i obaveze, niti u odgovarajuće ugovore i druge sporazume i aranžmane.

Države-česnice izražavaju uverenje da će poštovanje ovih principa podstaći razvoj normalnih i prijateljskih odnosa i unapređenja saradnje među njima u svim oblastima. One, isto tako izražavaju uverenje da će poštovanje ovih principa podstaći razvoj političkih kontakata među njima, što će, sa svoje strane, doprineti boljem uzajamnom razumevanju njihovih stavova i pogleda.

Države-učesnice izražavaju nameru da svoje odnose sa svim drugim državama održavaju u duhu principa sadržanih u ovoj Deklaraciji.⁴ B. Petranović, Č. Štrbac, n.d., 243—247.

UGOVOR (OSIMSKI SPORAZUM) IZMEĐU SFRJ I REPUBLIKE ITALIJE O UTVRĐIVANJU GRANICA

10. novembra 1975.

Član 1.

Granica između Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i Republike Italije za deo koji nije kao takav označen u Ugovoru o miru sa Italijom od 10. februara 1947, opisana je tekstualno u Prilogu I i ucrтана na karti u Prilogu II ovog Ugovora.

U slučaju neslaganja između opisa granica i karte, merodavan je tekstualni opis.

Član 2.

Granica između dve države u Tršćanskom zalivu opisana je tekstualno u Prilogu III i ucrтана na karti u Prilogu IV ovog Ugovora.

U slučaju neslaganja između opisa granice i karte, merodavan je tekstualni opis.

Član 3.

Državljanstvo lica koja su na dan 10. juna 1940. bila italijanski državljani i imala stalno prebivalište na teritoriji navedenoj u članu 21.

⁴ Konferencija o evropskoj bezbednosti i saradnji (KEBS) održana je u vreme kada je Evropa postala od žarišta hladnog rata zona mira i jedno od najstabilnijih područja sveta. Završni dokument ove konferencije davao je osnovu za brzi razvoj političkih i ekonomskih odnosa uvažavajući interese svih evropskih naroda. Države učesnice preuzele su obavezu da se u međusobnim odnosima pridržavaju principa poštovanja suverene jednakosti. Predviđena je saradnja u oblasti privrede, nauke, tehnike i čovekove sredine, u humanitarnoj i drugim oblastima, kao i u vezi s pitanjima koja se tiču bezbednosti i saradnje u području Mediterana. Posle Helsinkija, glavni grad Jugoslavije bio je domaćin prvog sastanka predstavnika evropskih država (1977) u okviru trajnog rada KEBS-a.

Držeći se načela svoje spoljne politike pre Helsinkija i posle njega, Jugoslavija je u OUN podržavala napore da se reše akutne krize. Osudila je agresiju •AD u Vijetnamu i prekinula odnose sa Izraelom posle agresije ovog na arapske zemlje (1967). Žigosala je ubistvo predsednika Aljendea i vojnofašistički udar : Čileu, kao delo snaga imperijalizma. Podržavala je Palestinsku oslobodilačku rgamzaciju videći u njoj zakonitog predstavnika palestinskog naroda. Nastavila e da daje podršku oslobodilačkim pokretima i podstiče međunarodne akcije irotiv poslednjih rasističkih uporišta na jugu Afrike. Obnovila je odnose saaveznom Republikom Nemačkom 1968. prekinute posle priznanja Demokratske Republike Nemačke od strane Jugoslavije (Halštajnova doktrina). Poseta jugoslovenskog predsednika SAD 1971. dovela je do uzvratne posete predsednika SAD Džona Forda Jugoslaviji 1975. Američko-jugoslovenski odnosi građeni su na bazi ravnopravnosti, nezavisnosti i nemešanja. O povoljnom razvoju ovih odnosa svedoči i poseta novog predsednika SAD Džimija Kartera Jugoslaviji. Zaključenjem Protokola između SFRJ i Vatikana uspostavljeni su 1966. odnosi koji su bili prekinuti punih 14 godina. Protokol je uvažavao principe pravnog položaja verskih zajednica u Jugoslaviji: slobodu savesti i veroispovedi, dvojevnost crkve od države, jednakost i ravnopravnost svih verskih zajednica. Time je sveta stolica prihvatila odnose sa Jugoslavijom na bazi njenog zakonodavstva.

Ugovora o miru sa Italijom od 10. februara 1947, kao i njihovih potoma ka rođenih posle 10. juna 1940, reguliše se zakonodavstvom jedne ili druge strane, prema tome da li se stalno prebivalište tih lica u trenutku stupanja na snagu ovog ugovora nalazi na teritoriji jedne ili druge strane.

Lica koja pripadaju jugoslovenskoj manjini i lica koja pripadaju italijanskoj manjini, na koja se primenjuju odredbe prethodnog stava, moći će da se presele na jugoslovensku, odnosno italijansku teritoriju, pod uslovima predviđenim razmenom pisama u Prilogu VI ovog Ugovora.

U pogledu domaćinstava, vodiće se računa o volji svakog supružnika, a u slučaju saglasnosti volje supružnika, neće se uzimati u obzir eventualna različita etnička pripadnost jednog ili drugog supružnika.

Maloletna deca će slediti jednog ili drugog roditelja prema odredbama građanskog prava koje se primenjuje u oblasti razvoda na teritoriji gde roditelji imaju stalno prebivalište u trenutku stupanja na snagu ovog Ugovora ...

Član 6.

Dve strane potvrđuju svoju rešenost da dalje unapređuju međusobnu ekonomsku saradnju, vodeći posebno računa o poboljšanju uslova života pograničnog stanovništva dve zemlje.

U tu svrhu, one su istovremeno zaključile Sporazum o unapređenju privredne saradnje.

Član 7.

Danom stupanja na snagu ovog Ugovora londonski Memorandum o saglasnosti od 5. oktobra 1954, sa priložima, prestaje da važi u odnosima između Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i Republike Italije.

Svaka strana će to saopštiti vladi Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Severne Irske, vladi Sjedinjenih Američkih Država, kao i Savetu bezbednosti Ujedinjenih nacija, u roku od trideset dana od stupanja na snagu ovog Ugovora ...

Razmena ratifikacionih instrumenata će se obaviti u Beogradu.

Sačinjeno u Ozimu (Ankona) na dan 10. novembra 1975, u dva originala na francuskom jeziku.

Za Vladu Socijalističke
Federativne Republike
Jugoslavije
Miloš Minić, s.r.

Za vladu
Republike Italije
Marijano Rumor, s.r.⁵

Jugoslovenski pregled, 11—2/1975.

⁵ Osimskim sporazumom skinuti su s dnevnog reda preostali problemi između dve zemlje u vezi s nekadašnjom Slobodnom Teritorijom Trsta. U Osimu su preuzete obaveze o maksimalnoj mogućoj zaštiti građana pripadnika manjina. Sporazumi su predviđali poboljšanje uslova života pograničnog stanovništva, dugoročnu industrijsku kooperaciju, zajednička ulaganja, razmenu tehnologije.